

Centraal Planbureau

De doorrekening van verkiezingsprogramma's door het CPB

Wim Suyker
Programmaleider
overheidsfinanciën

Gastcollege
Hogeschool Rotterdam,
lerarenopleiding economie

8 juni 2017

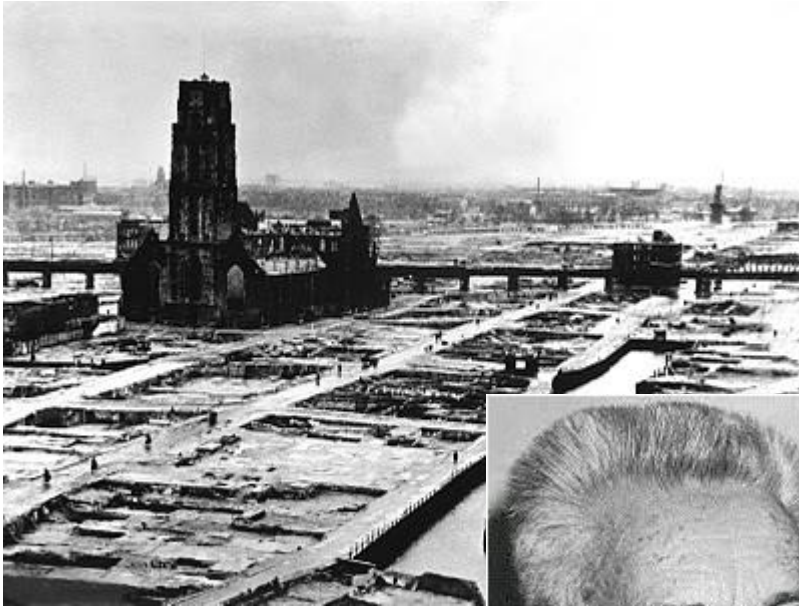

Centraal Planbureau

1. Introductie CPB
2. Plaats doorrekeningen in werkzaamheden CPB
3. 2017 = 9^e doorrekening
4. Gebruikte modellen
5. Het basispad
6. Spelregels
7. Resultaten in het kort
8. Doorrekening door PBL
9. Lof, kritiek en betekenis

CPB opgericht in 1945

CPB = Bureau voor Economische
Beleidsanalyse # geen planning

Analyse op eigen initiatief, of op
verzoek van de regering, het
parlement, kamerleden,
vakbonden en
werkgeversorganisaties.

Vanuit economisch perspectief
(optimaal omgaan schaarse
middelen).

CPB organisatorisch onderdeel EZ
Zusterorganisaties: SCP en PBL

Eén directeur, benoemd door de regering voor 7 jaar.

Directeur verantwoordelijk aantrekken personeel en voor werkplan

Tinbergen 1945-55 Polak 1955-57 De Wolff 1957-66

Van den Beld 1966-1984 De Ridder 1984-1989

Laura van Geest 2013-....

Gerrit Zalm 1989-1994 Henk Don 1994-2006 Coen Teulings 2006-2013

Kernwaarden:

- Onpartijdig
- Onafhankelijk
- Beleidsrelevant
- Wetenschappelijk verantwoord

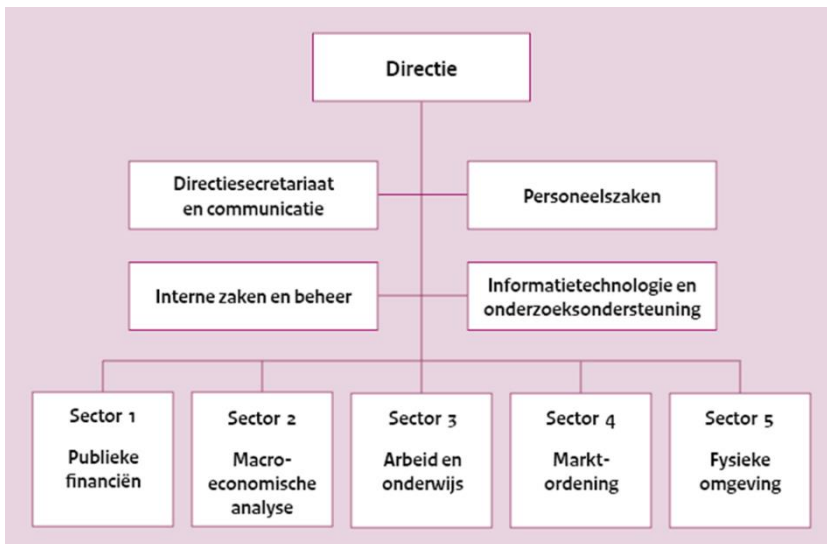
Juridische basis

- Wet Centraal Economisch Plan (1947; [link](#))
- Aanwijzing voor de Planbureaus (2012, [link](#))

- **Omvang:** 130,8 fte (2016)

Cruciaal:

- Reputatie
- Reputatie
- Reputatie

Sinds september 2016 in nieuw gebouw

Ontwikkelingen sinds 1945

Nog steeds:

- Macro-ramingen
- Kostenbaten-analyses (maar anders)
- Langetermijnsenario's

Niet meer:

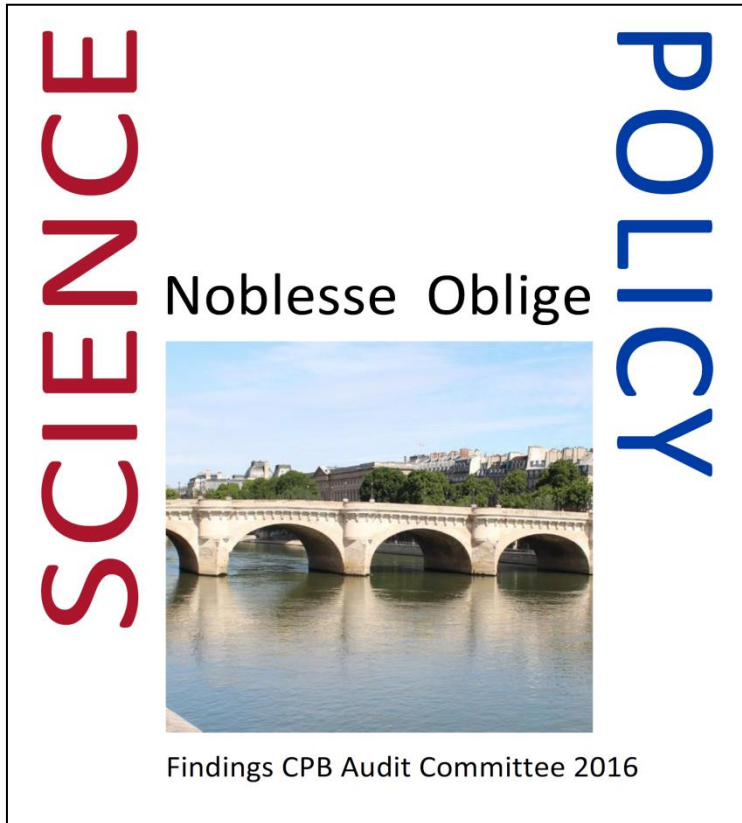
- Sector-analyses en ramingen

Meer:

- Micro-analyses / Analyses met micro-data
- Analyses financiële markten

CPB wordt zelf beoordeeld door evaluatiecommissie

The Audit Committee's appraisal of CPB:

Applied scientific research:	<i>very good</i>
Societal relevance:	<i>excellent</i>
Long-term viability:	<i>good</i>

CPB publicaties veel gebruikt in debat over beleid

Centraal Planbureau

1. Introductie CPB
- 2. Plaats doorrekeningen in werkzaamheden CPB**
3. 2017 = 9^e doorrekening
4. Gebruikte modellen
5. Het basispad
6. Spelregels
7. Resultaten in het kort
8. Doorrekening door PBL
9. Lof, kritiek en betekenis

KIK staat niet los van andere CPB werkzaamheden

Wetenschappelijk
onderzoek

Kansrijk reeks

CPB
middellangetermijn-
verkenning (incl.
houdbaarheid)

CPB bijdrages aan
studiegroep
begrotingsruimte en
studiegroep
duurzame groei

KIK staat niet los van andere CPB werkzaamheden

Doorrekening
verkiezingsprogramma's
(KIK)

Doorrekening
Regeerakkoord

Actualisatie
middellange-
termijnverkenning op
basis Regeerakkoord
(input Startnota)

500 maatregelen in KIK op basis van Kansrijk reeks

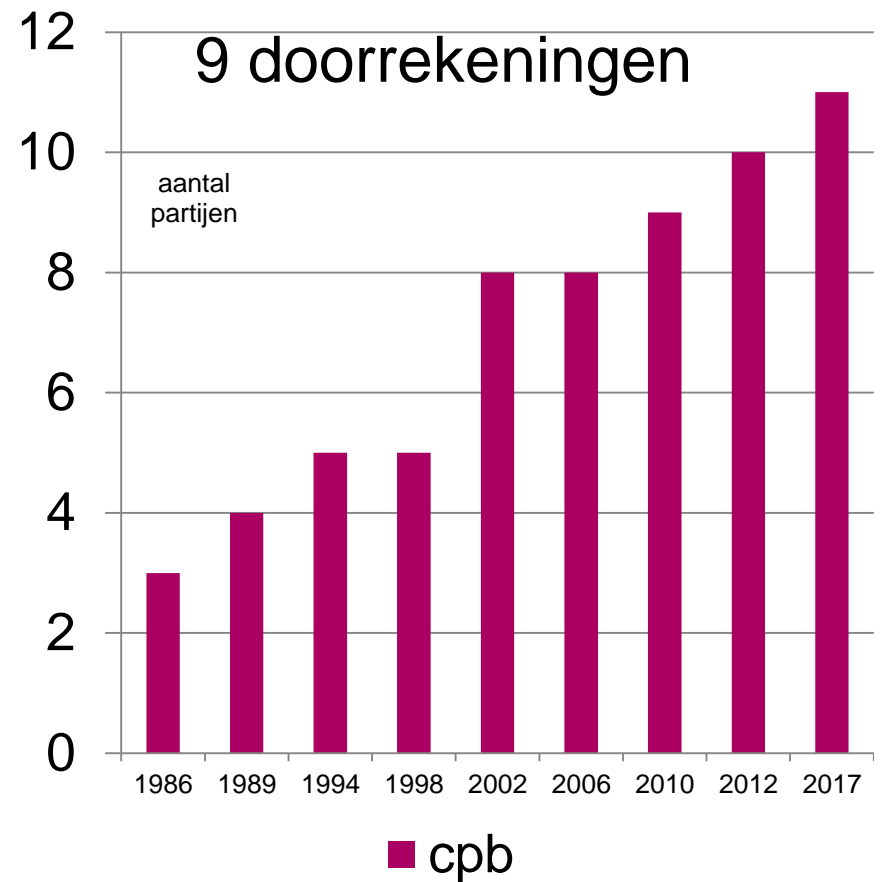
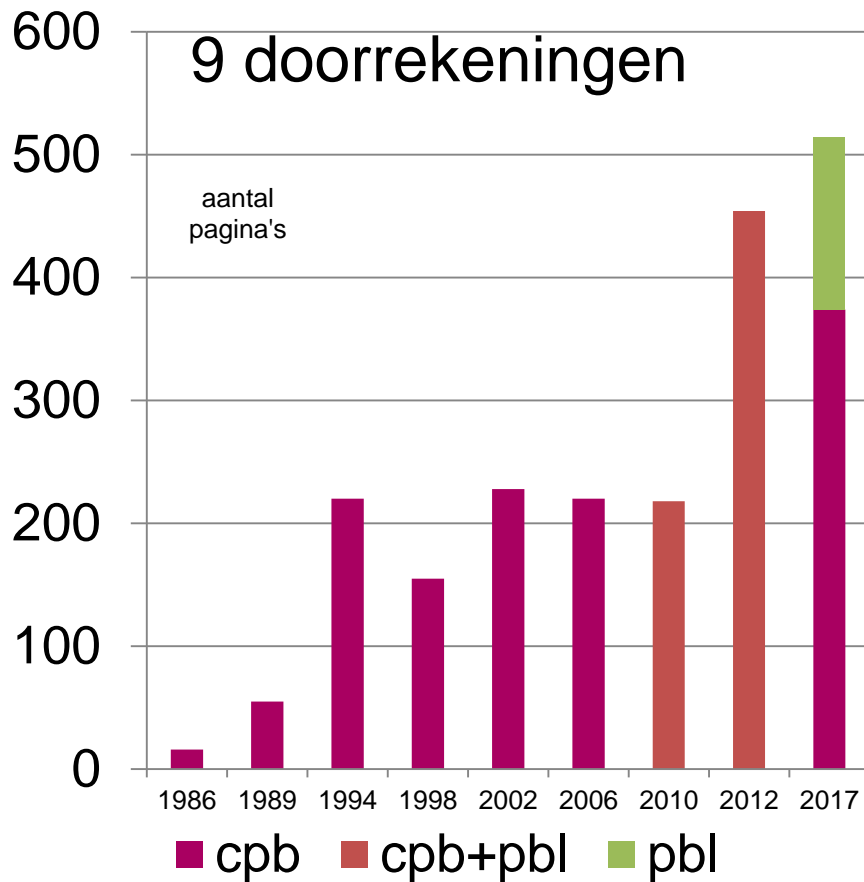
Maatregelen	Ex-ante budget (x miljoen euro)**	Leer-opbrengst per leerling***	Aantal leerlingen (x 1000)****	% bbp	Kwalitatief	
Beginnende docenten sneller inwerken						
PO_1a	Intensieve samenwerking met ervaren collega*	-5	0,03 SD	27	+0,0%	
PO_1b	Coaching alle beginnende docenten*	-5	0,11 SD	27	+0,0%	
PO_1c	Langere opleiding met extra lange stage	-25	0,03 SD	96	+0,0%	Minder inkomen voor beginnende docenten
Beginnende docent beter alloceren						
PO_1d	Beginnende docent eerste drie jaar in hetzelfde leerjaar*	0	Positief	288	Positief	

* De overheid heeft beperkte mogelijkheden om deze maatregel te bewerkstelligen.

Centraal Planbureau

1. Introductie CPB
2. Plaats doorrekeningen in werkzaamheden CPB
- 3. 2017 = 9^e doorrekening**
4. Gebruikte modellen
5. Het basispad
6. Spelregels
7. Resultaten in het kort
8. Doorrekening door PBL
9. Lof, kritiek en betekenis

Centraal Planbureau

1. Introductie CPB
2. Plaats doorrekeningen in werkzaamheden CPB
3. 2017 = 9^e doorrekening
4. **Gebruikte modellen**
5. Het basispad
6. Spelregels
7. Resultaten in het kort
8. Doorrekening door PBL
9. Lof, kritiek en betekenis

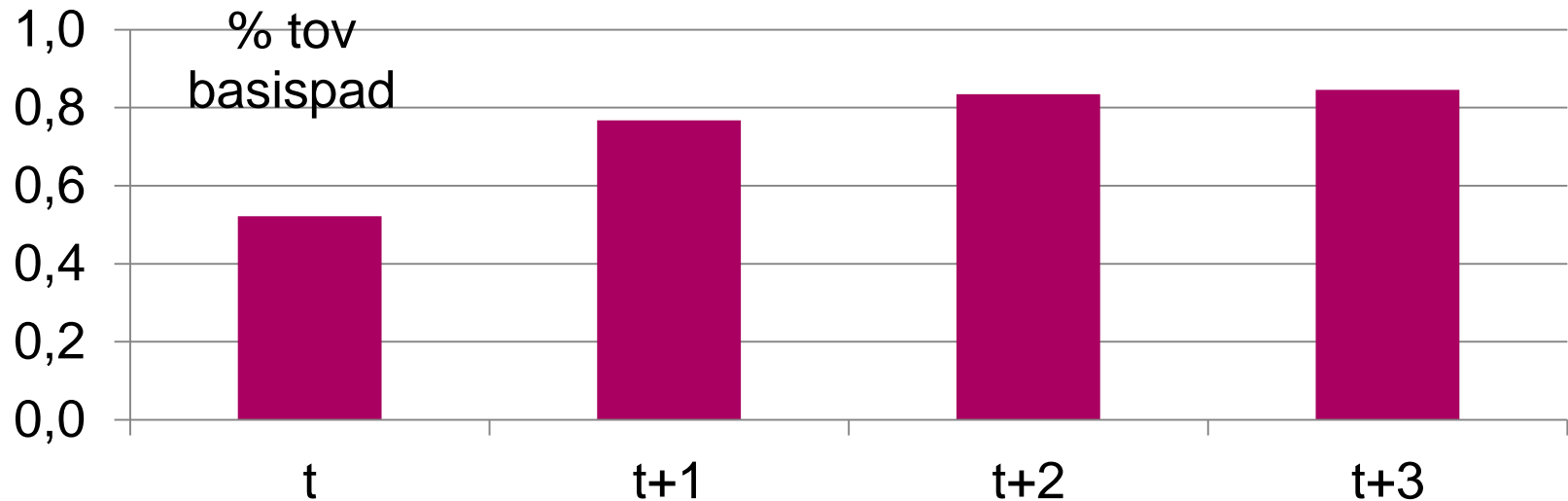
Modellen nodig voor de doorrekening

1. Macro-economisch model voor middellange termijn (bbp, inflatie, werkloosheid, overheidstekort) ([Saffier](#))
2. Koopkracht- en belastingmodel([Mimosi](#)), ook voor inkomensverdelingseffecten
3. Model voor langetermijneffecten op werkgelegenheid ([Micsim](#))
4. [Woningmarktmodel](#): huizenprijzen
5. Vergrijzing, pensioenen, houdbaarheid begroting op lange termijn ([Gamma](#))
6. Empirie/ad-hoc: bijvoorbeeld voor gedragseffecten niet in standaard-modellen (bijv. accijns)

Saffier: voor economische effecten in regeerperiode

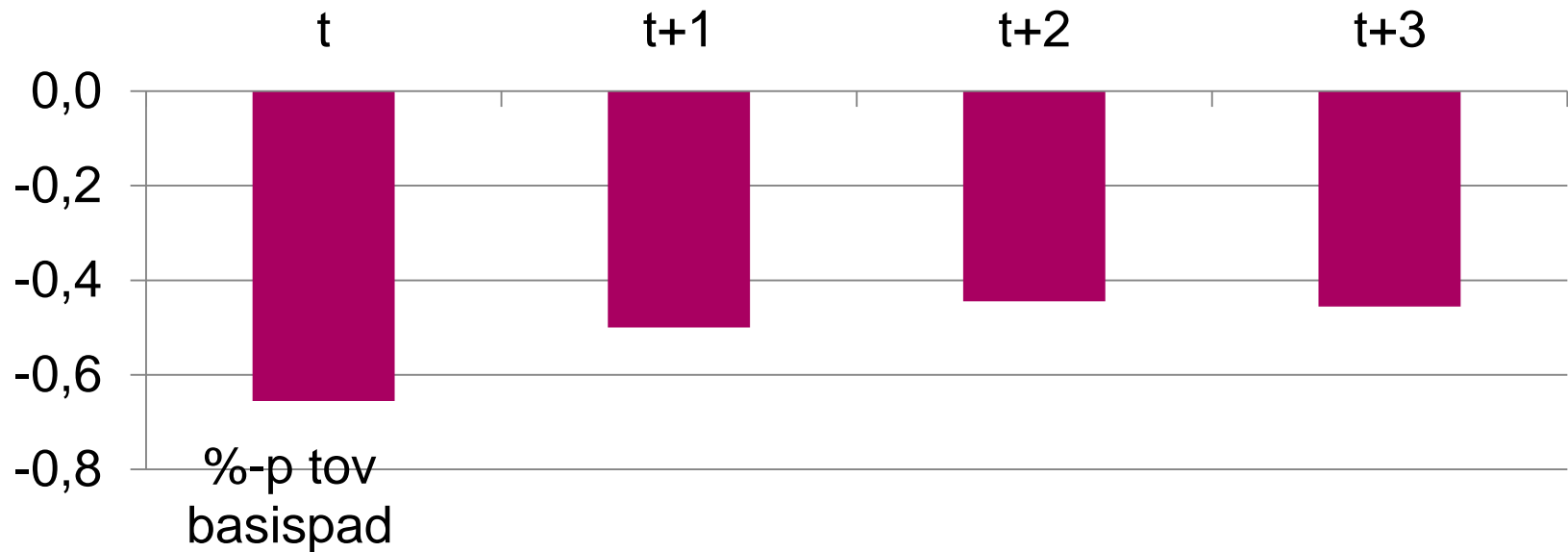

■ Gemiddeld effect op bbp-volume (niveau) van belastingverlagingen en uitgavenverhogingen in jaar t van 1% bbp

- Belangrijke begrippen: multiplier inverdieneffecten Keynesiaans

Saffier: voor economische effecten in regeerperiode

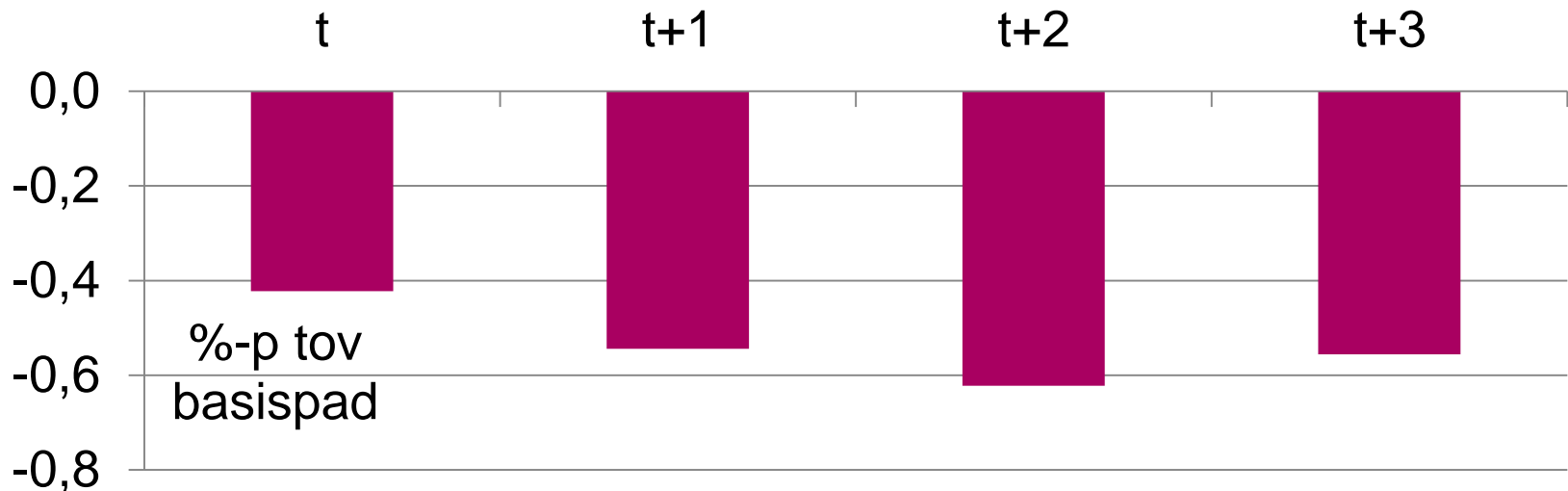

■ Gemiddeld effect op begrotingssaldo van belastingverlagingen en uitgavenverhogingen in jaar t van 1% bbp

- Belangrijke begrippen: multiplier inverdieneffecten Keynesiaans

Saffier: voor economische effecten in regeerperiode

■ Gemiddeld effect op werkloosheidspercentage van belastingverlagingen en uitgavenverhogingen in jaar t van 1% bbp

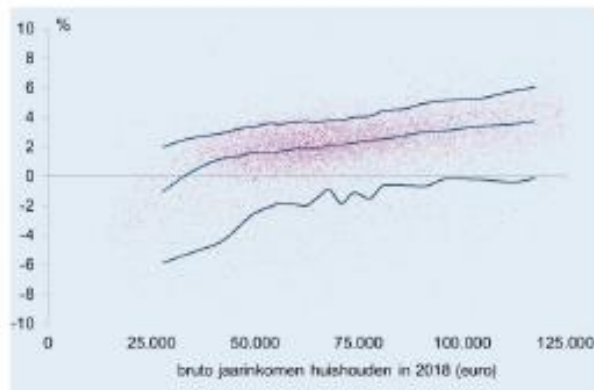
- Belangrijke begrippen: multiplier inverdieneffecten Keynesiaans

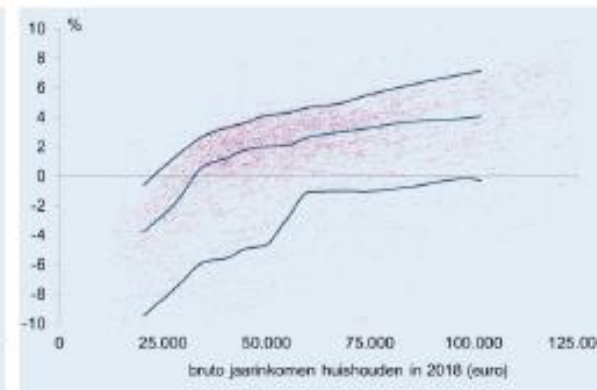
Mimosi: voor berekening budgettair effect belastingmaatregelen, koopkrachteffecten, Gini

Figuur 12.1 Spreiding koopkracht basispad inclusief beleidspakket VNL, gemiddeld per jaar over 2018-2021⁵⁸

Werkende tweeverdiener

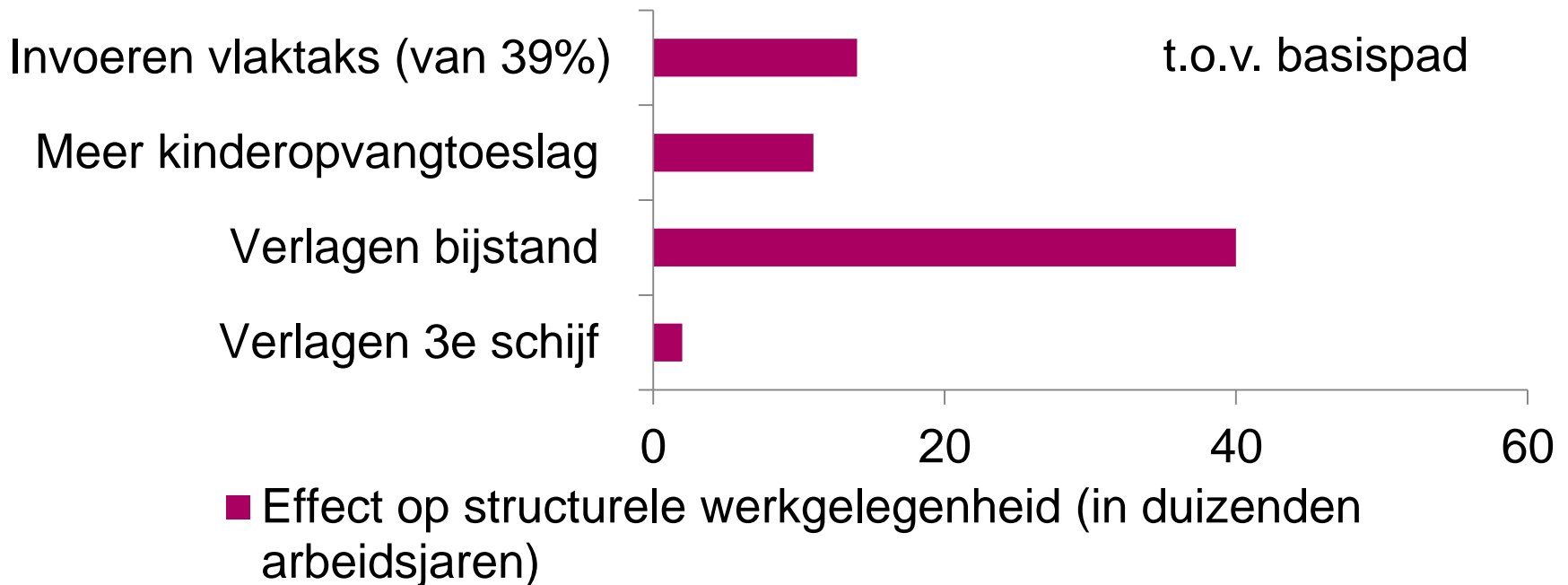
Werkende alleenverdiener

- Belangrijke begrippen: (statische) koopkracht micro-simulatie

Micsim: structurele arbeidsmarkteffecten van veranderingen belastingen en sociale zekerheid.

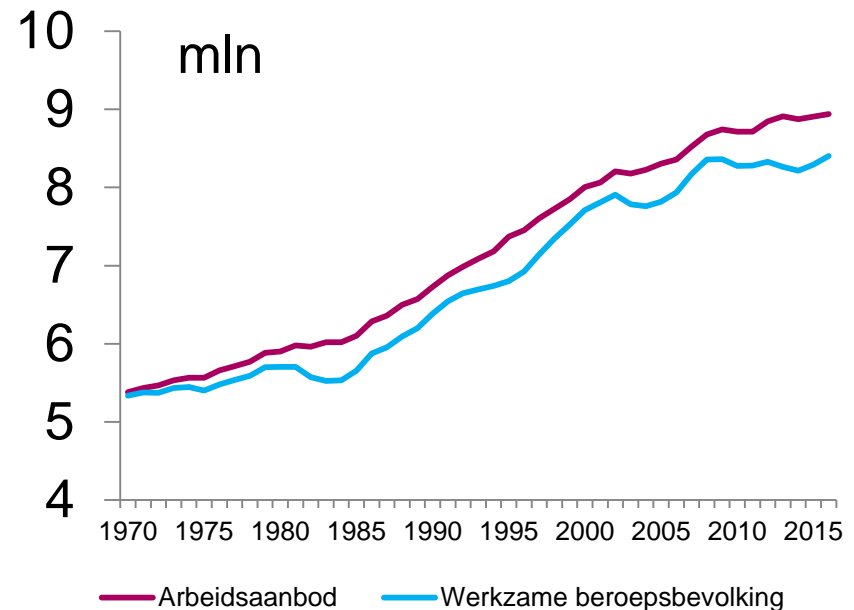

- Belangrijke begrippen: financiële prikkels lange termijn

Micsim: structurele arbeidsmarkteffecten van veranderingen belastingen en sociale zekerheid.

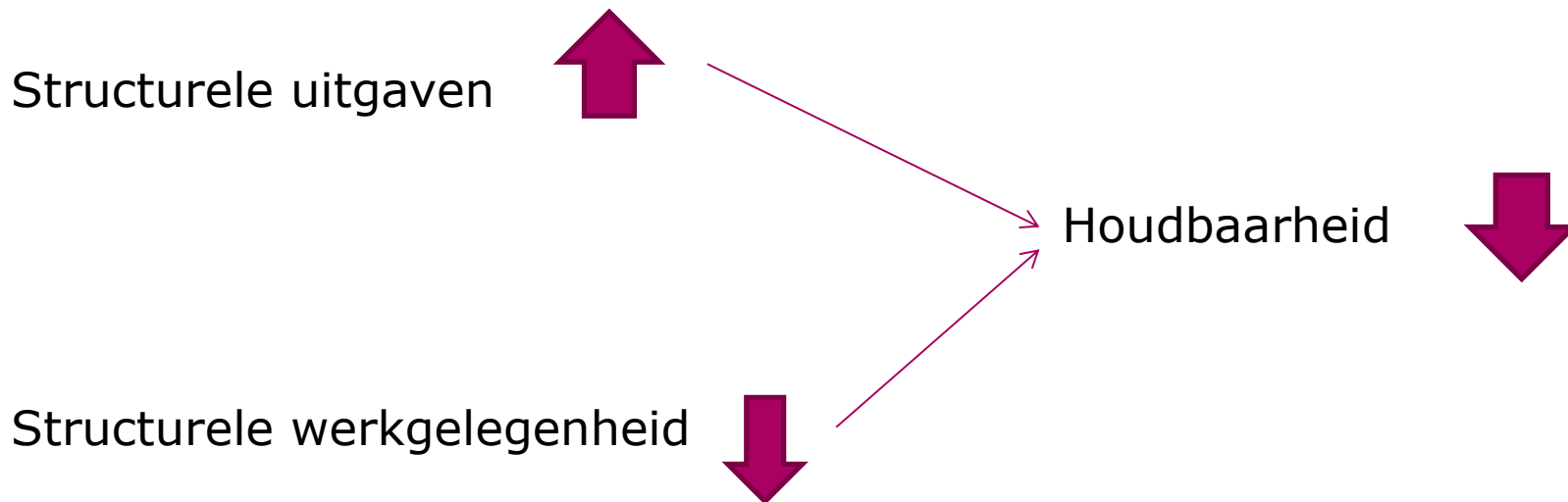
- Op basis van empirie (niet op basis van veronderstellingen)
- Belangrijk begrip: *lump of labour fallacy*

Visitatie-commissie: “een *state-of-the-art* model van de aanbodkant van de arbeidsmarkt die op lange termijn bepalend is voor de werkgelegenheid.”

Gamma: berekening houdbaarheid en pensioenmaatregelen

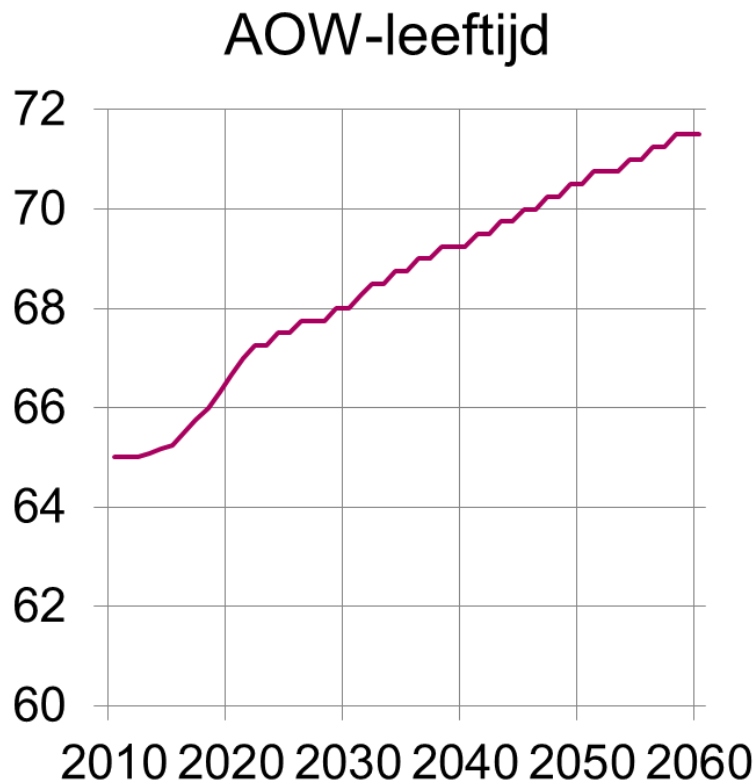

- Kernbegrippen: houdbaarheid constante arrangementen

Gamma: berekening pensioenmaatregelen en houdbaarheid

Effecten van bevriezen van AOW-leeftijd op 67 jaar

	Effecten in 2060, procentuele mutaties
Bbp	-2,5
Werkgelegenheid	-2,6
EMU-saldo (%bbp)	-3,6
Effect op houdbaarheid	-1,1

Bron: Ter Rele (2015) [\(link\)](#)

Plus natuurlijk bepalen overige ex-ante budgettaire effecten

Bijvoorbeeld

- Aanleg van toegangspunten gericht op gratis wifi met buitenshuis dekking voor ongeveer 80% van de bevolking. (DENK_173)
- Versoepeling cascadereregeling in het mbo. Dit betekent dat de bekostiging voor het vijfde en zesde leerjaar mbo verhoogd wordt. (D66_127)

Belangrijke begrippen:
taakstellend ex-ante.

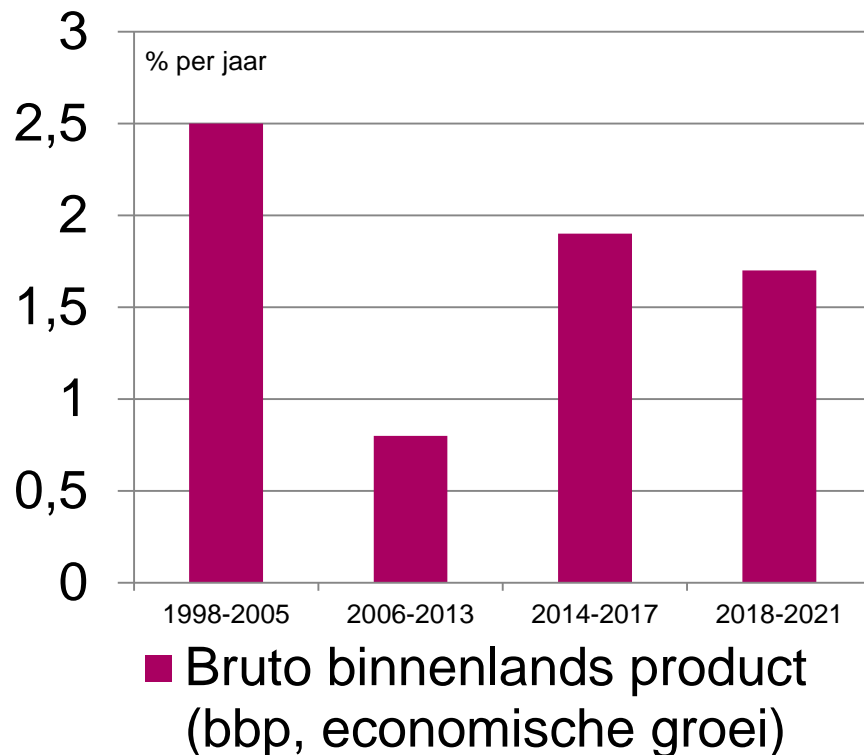

Centraal Planbureau

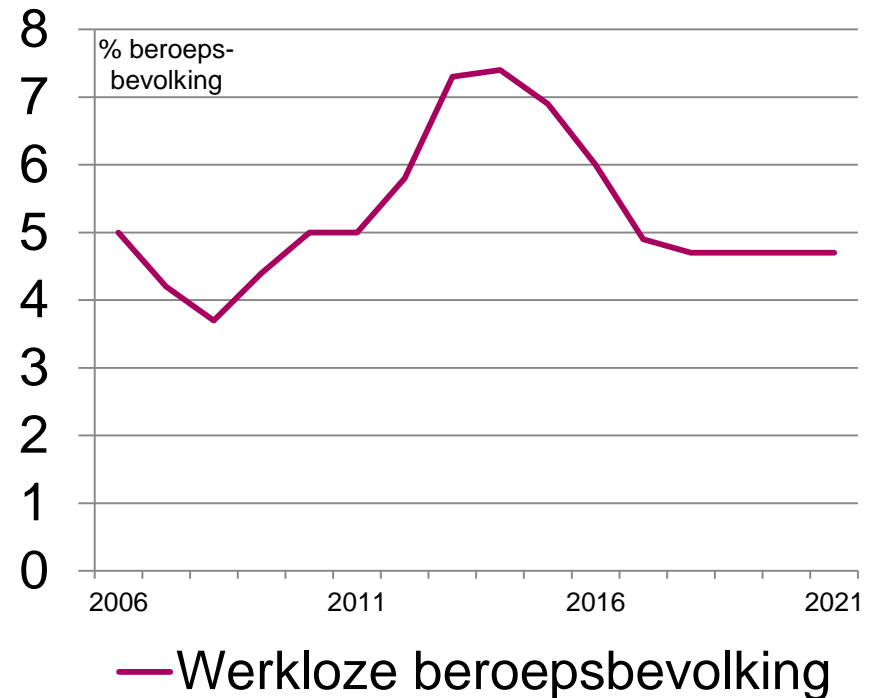
1. Introductie CPB
2. Plaats doorrekeningen in werkzaamheden CPB
3. 2017 = 9^e doorrekening
4. Gebruikte modellen
- 5. Het basispad**
6. Spelregels
7. Resultaten in het kort
8. Doorrekening door PBL
9. Lof, kritiek en betekenis

Gestage groei, beperkte verdere daling werkloosheid

Bron: CPB, CEP2017``

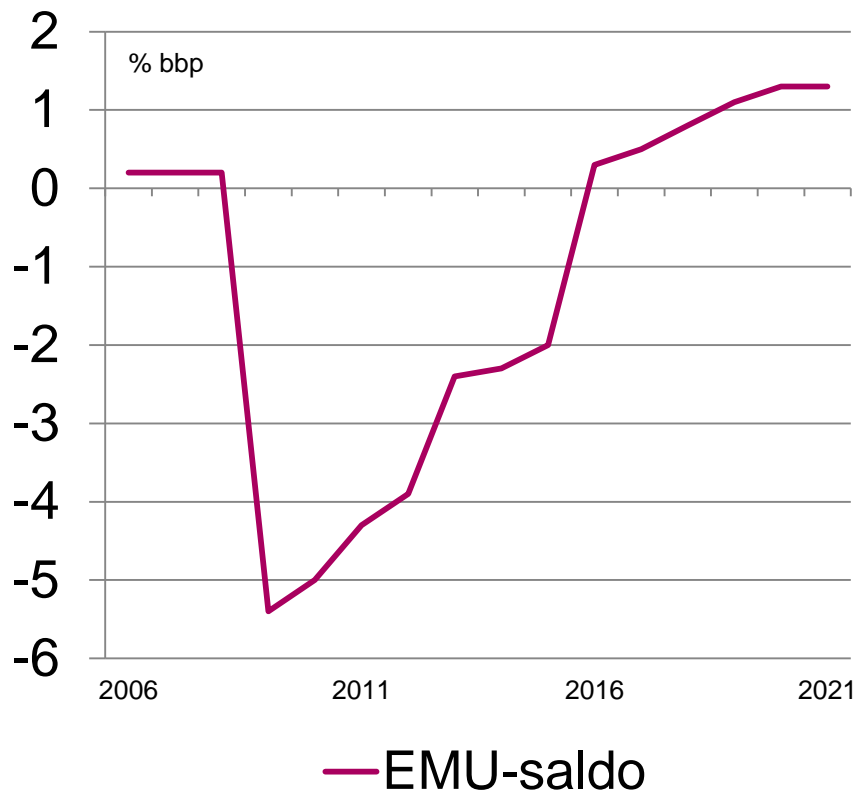

Bron: CPB, CEP2017

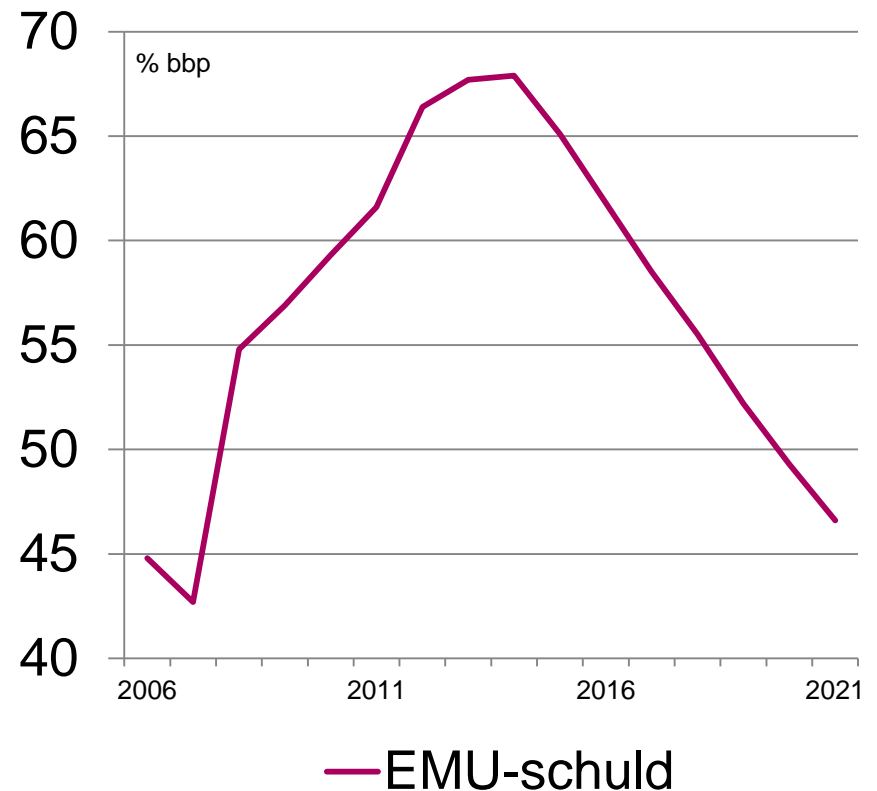
Belangrijke begrippen: potentiële groei output gap

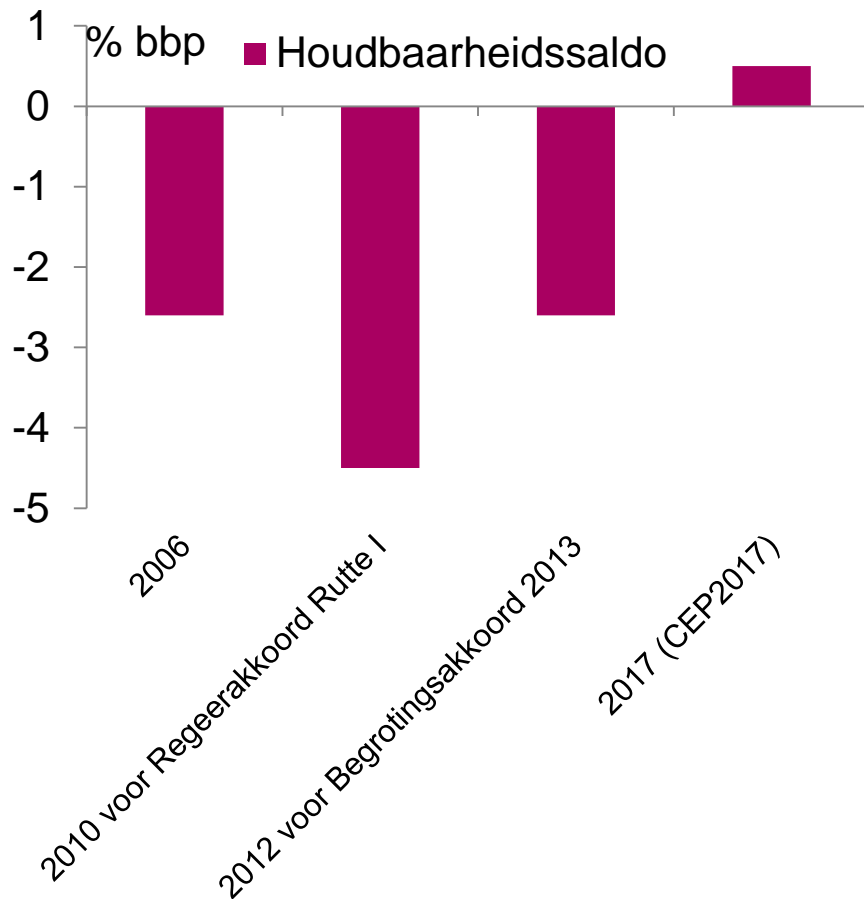
Overschot loopt op; schuldquote daalt fors

Bron: CPB, CEP2017

Bron: CPB, CEP2017

- Minister Dijsselbloem: "Het echt relevante cijfer voor de bestedingsruimte is het houdbaarheidsoverschot, dat laat zien of de verzorgingsstaat op lange termijn betaalbaar is. Dat is in 2021 €3,5 mrd."
- Bron: FD, 29 mei 2017.

Doorrekenen andere tak van sport dan ramen

Belangrijk begrip: ceteris paribus

Centraal Planbureau

1. Introductie CPB
2. Plaats doorrekeningen in werkzaamheden CPB
3. 2017 = 9^e doorrekening
4. Gebruikte modellen
5. Het basispad
- 6. Spelregels**
7. Resultaten in het kort
8. Doorrekening door PBL
9. Lof, kritiek en betekenis

Regels bij KIK

- Partijen doen vrijwillig mee.
- Contacten tussen partij en CPB om maatregelen concreet te krijgen. Mogelijkheid van aanpassing maatregelen op basis van voorlopige resultaten.
- Partij heeft meerderheid in parlement.
- Alleen maatregelen die het Rijk alleen kan nemen (dus vallen maatregelen af waar medewerking nodig is van sociale partners, pensioenfondsen, medeoverheden, EU, etc.)
- Juridische verplichtingen leggen beperkingen op bij het nemen van maatregelen.
- Begrenzing bezuiniging op ambtelijk apparaat
- Alleen maatregelen voor komende kabinetsperiode. Niet over graf regeren!
 - Maar subtiel: Alleen maatregelen die in de komende kabinetsperiode ingaan en waarbij een substantiële eerste stap in deze periode wordt gezet, worden meegenomen in de berekening.

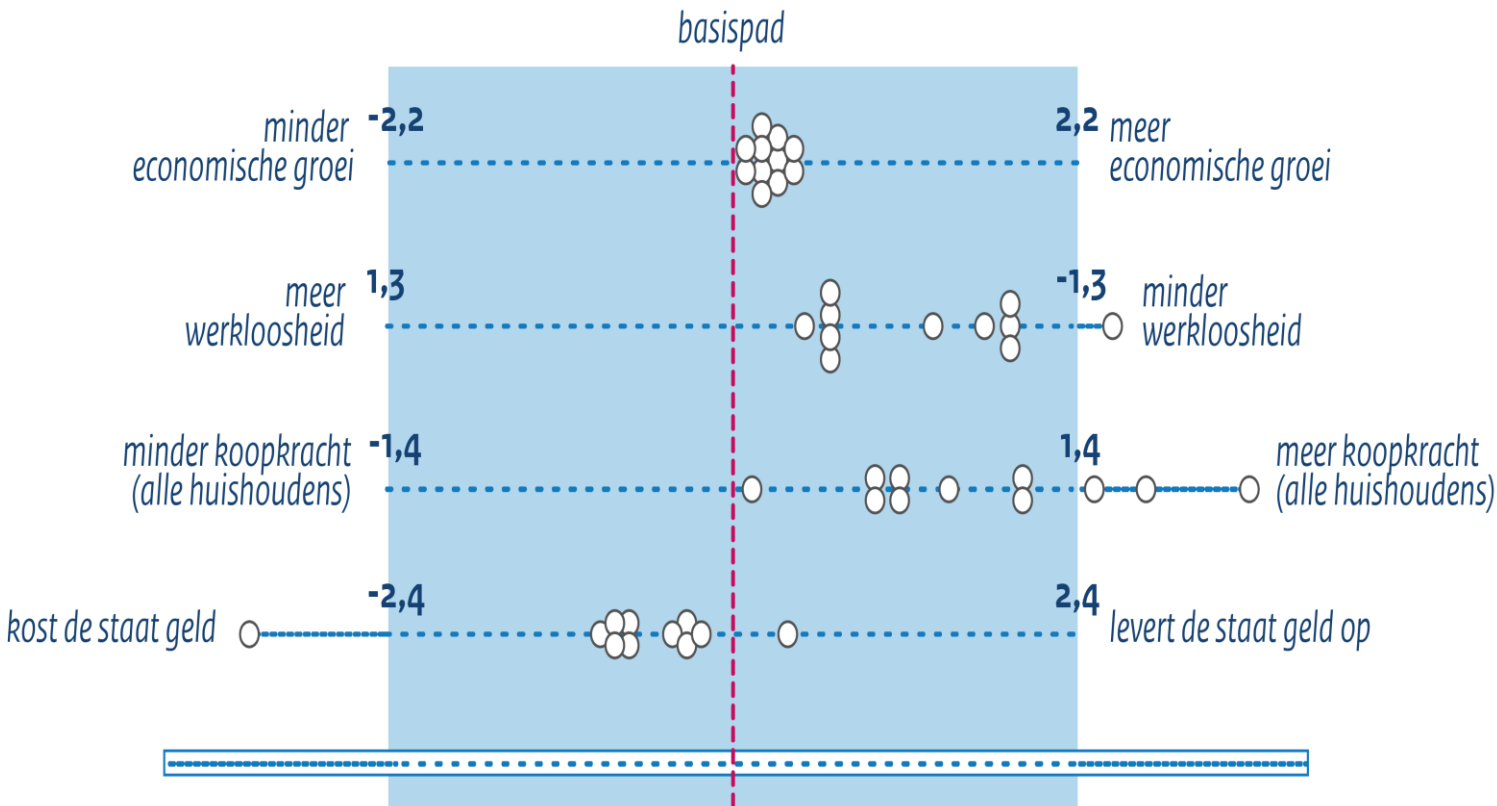

Centraal Planbureau

1. Introductie CPB
2. Plaats doorrekeningen in werkzaamheden CPB
3. 2017 = 9^e doorrekening
4. Gebruikte modellen
5. Het basispad
6. Spelregels
- 7. Resultaten in het kort**
8. Doorrekening door PBL
9. Lof, kritiek en betekenis

Kabinetsperiode

Bbp-volume (%)

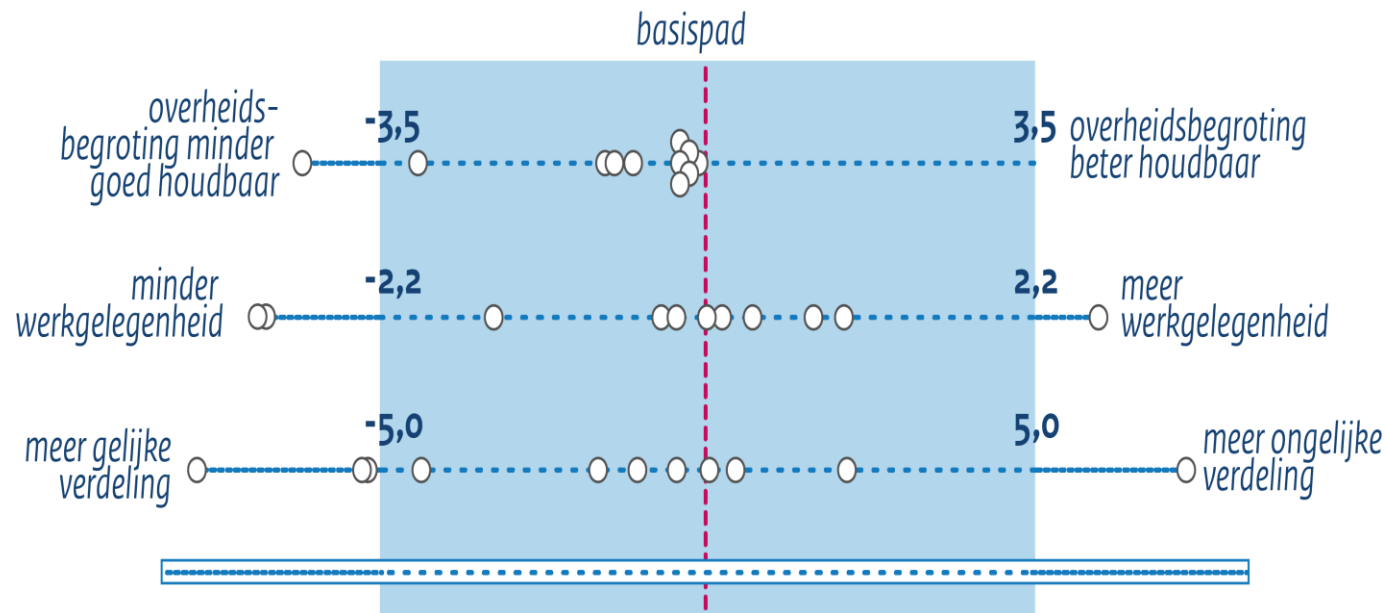
Werkloosheid (%-punt)

Mediane koopkracht (%
(%, gemiddeld per jaar)

Begrotingsaldo (% bbp)

Lange termijn

Houdbaarheid (% bbp)

Structurele werkgelegenheid (%)

Inkomensverdeling (relatieve mutatie van de Gini-coëfficiënt, %)

Belangrijke begrip: trade-off

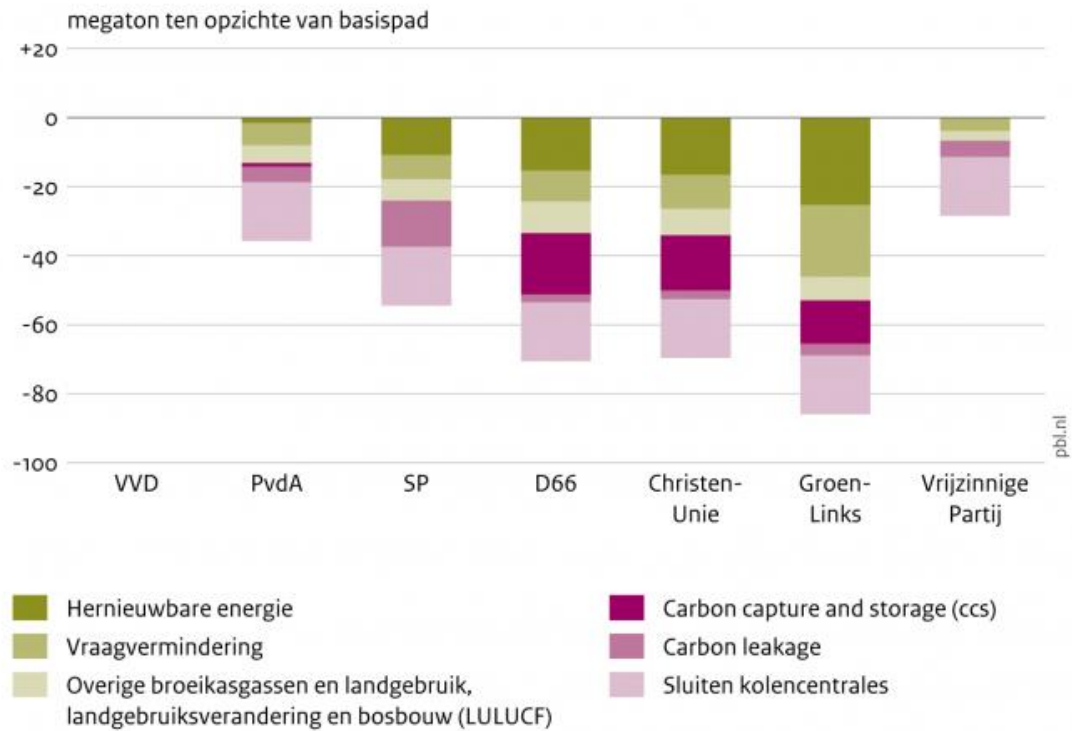

Centraal Planbureau

1. Introductie CPB
2. Plaats doorrekeningen in werkzaamheden CPB
3. 2017 = 9^e doorrekening
4. Gebruikte modellen
5. Het basispad
6. Spelregels
7. Resultaten in het kort
- 8. Doorrekening door PBL**
9. Lof, kritiek en betekenis

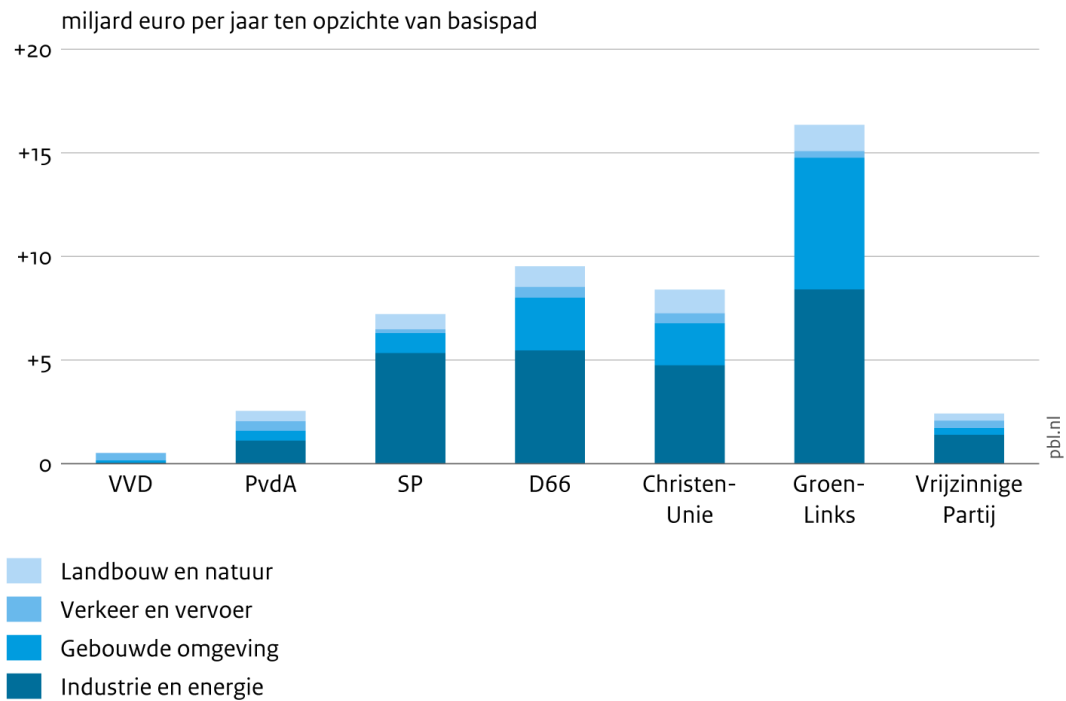
Effect op nationale emissie broeikasgassen naar oorzaak, 2030

Bron: PBL

Effect op nationale kosten door maatregelen mobiliteit en bereikbaarheid, landbouw en natuur, energie en klimaat, 2030

Bron: PBL

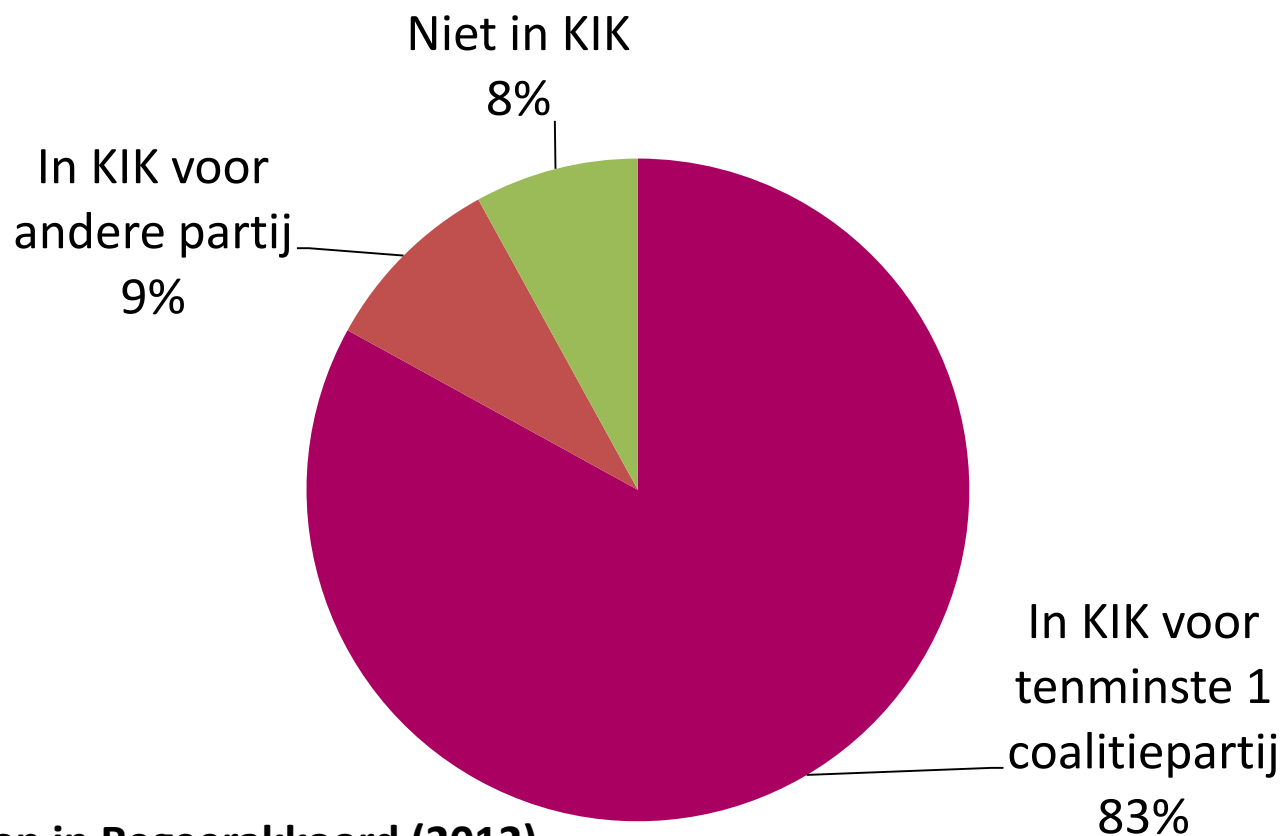

Centraal Planbureau

1. Introductie CPB
2. Plaats doorrekeningen in werkzaamheden CPB
3. 2017 = 9^e doorrekening
4. Gebruikte modellen
5. Het basispad
6. Spelregels
7. Resultaten in het kort
8. Doorrekening door PBL
9. **Lof, kritiek en betekenis**

Vrijwel alles in Regeerakkoord al in KiK

Maatregelen in Regeerakkoord (2012)

DE GROENE AMSTERDAMMER

Kritiek op doorrekening verkiezingsprogramma

Tirannie van de haalbaarheid

'SP kost banen', kopte de *Telegraaf* _vanochtend met dreigende koeienletters. 'CPB-cijfers slecht nieuws PvdA', meldde _NRC gisteren op de voorpagina. Al in 2006 vroeg Koen Haegens voor *De Groene*: hoe betrouwbaar zijn de oordelen van het CPB zelf eigenlijk?

door Koen Haegens
6 oktober 2006

CPB rekent de politiek door: trap er niet in

Opinie Deze donderdag presenteert het Centraal Planbureau de doorrekeningen van partijprogramma's. Die zijn fictief én politiek sturend, waarschuwt *Ewald Engelen*.

© 15 februari 2017

Waarom de doorberekeningen van het CPB misleidend zijn

Jesse FREDERIK

19-02-17 09:55

68% van de kiezers hechten belang aan CPB doorrekening. bit.ly/2kVmvoX Interessante verschillen in prioriteiten naar kiezers. pic.twitter.com/dwnNyqyPma

Dijsselbloem: partijen die CPB mijden verkopen knollen voor citroenen

© ZO 12 FEBRUARI, 13:40

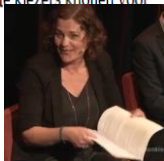
Jule Hinrichs en Ulko Jonker • Economie & Politiek

24 jan 17

'Doorrekening door CPB dwingt partijen tot consistente beloften'

Politieke Economie – Bas Jacobs

Vandaag publiceerde het CPB de doorrekening van de verkiezingsprogramma's. In het tijdperk van 'factless' en 'post-truth' politiek is prachtig dat dit in Nederland nog altijd gebeurt. Partijen die niet meedoen, zoals de PVV, 50PLUS en Partij van de Dieren, verkopen de kiezers knollen voor citroenen.

Dank voor de aandacht

